

Чігіріна О. Д., Димарецька І. В., студентки,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Беззубов Д. О., к.ю.н., доцент

СИТУАЦІЯ ЩОДО ВОЛОДІННЯ, КОРИСТУВАННЯ І РОЗПОРЯДЖЕННЯ ЗЕМЛЕЮ В УКРАЇНІ

На сьогодні ситуація щодо володіння, користування і розпорядження землею залишається складною і такою, що вимагає невідкладного поліпшення. Найгострішими проблемами є: незавершеність процесів реформування економічних та правових відносин власності; недосконалість системи державного управління у сфері використання і охорони земель, земельного законодавства та інфраструктури ринку земель, нерозвиненість автоматизованої системи ведення державного земельного кадастру, відсутність механізму економічного стимулювання використання і охорони земель. Роботи із запровадження раціонального землекористування проводяться досить повільно [1].

Ґрунт, який не є продуктом праці людини й створювався природою протягом тисячоліть, нині в результаті нерозумної аграрної політики та розбазарювання під різні види будівництва, кар'єри, полігони, знаходиться в стані виснаження, вичерпання [2].

Дедалі відчутнішими стають негативні наслідки хімізації сільського господарства – погіршення стану ґрунтів через накопичення в них шкідливих хімічних речовин після тривалих й інтенсивних внесень мінеральних добрив та різних пестицидів. Адже внесений у ґрунт фосфор практично не вимивається [2].

Унікальний земельно-ресурсний потенціал України обумовлює її особливе місце серед інших європейських країн. Земля завжди була, є і буде обмеженим ресурсом. Дбаючи про успішне майбутнє країни, ми повинні розумно та ощадливо розпоряджатися національним багатством – українською землею, забезпечувати ефективність її використання.

Під ефективністю використання земель у сільському господарстві необхідно розуміти економічний результат від використання сільськогосподарських земель, який характеризується відношенням отриманого ефекту (вираженого у натуральних та вартісних показниках) та площі з урахуванням якості та віддаленості земельної ділянки

До організаційних та організаційно-адміністративних заходів тут можна віднести: зонування територій, землеустрій, інформаційне забезпечення, встановлення меж розміру земельної ділянки, порядок перереєстрації земельної власності та угод із землею, обмеження технологій, видів і форм використання землі.

Економічні заходи регулювання земельних відносин передбачають використання вартісних вимірників для орієнтації землекористувачів у виборі системи ведення господарства, що забезпечує отримання рентного доходу і зберігає якісні властивості землі.

Умови використання землі формуються і здійснюються за допомогою адекватних завданням правових, економічних, організаційних, соціальних інститутів, складаючи у сукупності цілісний взаємоузгоджений в деталях механізм регулювання дій із землею.

Правові акти законодавчо закріплюють заходи, обґрунтовані наукою і перевірені практикою, роблять їх нормами, обов'язковими для користувачів землею сільського господарства.

Сукупність зафіксованих у встановленому порядку документів, починаючи від закону до підзаконних актів різного рівня, складають систему правового забезпечення (нормативно-правову базу) формування, функціонування, контролю та регулювання земельних відносин.

Складність формування ефективної системи земельних відносин – необхідність враховувати подвійність положення землі у сільському господарстві, тобто регулювання її використання як природного компоненту так і як основного засобу виробництва. Звідси поява суперечливих завдань (збереження природного ресурсу та його інтенсивне використання, як виробничої компоненти) ставить перед політиками, технологами, вченими та практиками завдання розробки таких норм використання землі, які б не суперечили один одному (маючи на увазі природні вимоги і вимоги товарного виробництва), а узгоджено вирішували б обидва завдання. Ця вимога забезпечується не завжди, що формує в системі земельних відносин протиріччя, які, накопичуючись створюють проблеми. Це підтверджує аналіз результатів реформи: масове порушення вимог раціонального та ефективного використання угідь, скорочення або припинення робіт з комплексної агрохімічної меліорації земель, заходів щодо запобігання ерозії ґрунтів, інші роботи, спрямовані на підвищення родючості ґрунтів.

Особлива проблема – незадовільне виконання фінансових зобов'язань за програмами підвищення родючості земель. Роботи, пов'язані з відновленням деградованих угідь, можна розділити на два види, суттєві для організації їх подальшого фінансування. Перший – це технологіко-екологічні роботи, спрямовані на поліпшення використання сільськогосподарських земель (дотримання сівозмін, мінімізація обробок, внесення органічних добрив, вапнування, промивка ґрунтів, усунення причин потрапляння у водойми гною, мінеральних добрив і т.п.). Другий вид – еколого-технологічні (осушення, збільшення вмісту гумусу, посадка лісосмуг в зоні вітрової ерозії, ліквідація ярів і усуненням водної ерозії, очищення озер і ставків і т.п.) [3].

Одним з істотних недоліків правового забезпечення земельної

реформи є відсутність її екологічної зорієнтованості, тому її здійснення без урахування найважливіших екологічних аспектів може призвести до подальшого розвитку кризових екологічних явищ, в першу чергу в сільському господарстві [4].

Відсутнє перспективне прогнозування розвитку земельних відносин, не визначена оптимальна модель сільськогосподарського землекористування. Низькою залишається ефективність використання земель у сільському господарстві через невизначеність системи регулювання земельних відносин, не завершено введення у повному обсязі в економічний оборот земельних ділянок та прав на них [2].

Таким чином, можна зробити висновок, що потрібно створити атмосферу найбільшого сприяння охороні земель, особливо ґрунтів, для чого доцільно прийняти Закон України «Про ґрунти», в якому будуть даватися визначення поняття «ґрунту», загальні засади і принципи використання та охорони ґрунтів, правовий режим ґрунтів, функції органів державної влади місцевого самоврядування та спеціальних органів щодо контролю за використанням і охороною ґрунтів, прав і обов'язків суб'єктів, які здійснюють використання та експлуатацію ґрунтів, державні гарантії їх прав і обов'язків, а також визначення юридичної відповідальності за порушення вимог чинного законодавства щодо використання і охорони ґрунтів, її види.

Для опрацювання науково-методичної і практично-технологічної бази охорони, економічного та екологічного раціонального використання ґрунтів, постійного їх моніторингу, формування і здійснення адекватної державної ґрунтоохоронної політики необхідне створення і функціонування Служби охорони ґрунтів.

Потребують правового регулювання обов'язки землевласників і землекористувачів щодо проведення консервації еродованих та інших деградованих земель задля забезпечення їх охорони і відтворення родючості ґрунтів; питання про відповідальність за неправильне зберігання знятого родючого шару ґрунту [5]. Для цього необхідно включити спеціальні розділи при розробці Закону «Про ґрунти».

Література

1. Концепція Державної цільової програми розвитку земельних відносин в Україні на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 червня 2009 р. № 743-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/743-2009-%D1%80>

2. Глобальні проблеми та тенденції в аграрній сфері у світі та в Україні на сучасному етапі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zno.academia.in.ua/>

3. Лазеба Є. С Підвищення ефективності використання земель сільськогосподарського призначення в Україні / Є. С. Лазеба [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3062>

4. Шульга М. В. Актуальні проблеми правового регулювання земельних відносин в сучасних умовах / М. В Шульга [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrreferat.com/>

5. Правове регулювання охорони і раціонального використання земель [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.textreferat.com/>

УДК 349.42-057.4(043.2)

Яковенко В. В., Олійник І. В., студентки,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ,
Науковий керівник: Беззубов Д. О., к.ю.н., доцент

ВИДАТНІ ВЧЕНІ В ГАЛУЗІ АГРАРНОГО ПРАВА: ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ

Наука аграрного права України як комплексна та спеціалізована юридична наука є процесом творчої дослідницької діяльності вчених-юристів [1, с. 45]. Завдяки самовідданій та наполегливій праці науковців формується теоретичний рівень аграрно-правової науки – висувуються наукові гіпотези, формулюються поняття, категорії, створюються теорії та концепції розвитку аграрно-правових відносин, явищ та цілих правових інститутів та їх систем, а також розробляються практичні рекомендації щодо вдосконалення правового регулювання аграрних відносин, які, у свою чергу, генерують подальший розвиток вітчизняної аграрно-правової науки.

Фундатором вітчизняної школи колгоспного та аграрного права є академік Академії правових наук Василь Зіновійович Янчук. Викладацьку роботу професор поєднував з науковою, досліджуючи питання колгоспного та сільськогосподарського права. Він є автором більше 150 наукових праць, серед яких монографії, підручники та посібники, науково-практичні коментарі, збірники земельного та колгоспного законодавства, статті, рецензії та тези виступів і повідомлень на республіканських та міжнародних теоретичних конференціях.

Необхідно підкреслити вагомий внесок проф. В. З. Янчука у підготовку перших в Україні підручника та практикуму з аграрного права (див.: Аграрне право України / за ред. В. З. Янчука. – К., 1996; К., 1999; К., 2000; Аграрне право України: практикум / за ред. В. З. Янчука. – К., 2001). Так, у підручнику з Аграрного права України ним розкрито предмет і систему аграрного права (у співавторстві з В. В. Янчуком), особливості аграрних правовідносин, державно-правове регулювання сільського господарства, право власності колективного сільськогосподарського підприємства, право колективного самоврядування, дисциплінарну і матеріальну відповідальність працівників сільгосппідприємств тощо.